

Hon- és népismeret szigorlati tételek

A./ Hagyományos életmód

1. A zsákmányolás (gyűjtögetés, halászat, vadászat) munkamódjai és munkaeszközei, specialistái; a zsákmányolt javak és felhasználásuk.
2. A földművelés és a növénytermesztés legfontosabb táji-történeti rétegei, művelési rendszerei, munkaeszközök és munkamódok.
3. Az állattartás történeti típusai, tartásmódok, hazai tájfajták. Az állattartás építményei; legeltetés, itatás, takarmányozás; az állatok őrzése, számontartása, gyógyítása; az állatállomány haszonvételei, állatkereskedelem.
4. A népi táplálkozás legfontosabb alapanyagai, feldolgozásának és tartósításának eszközei és módjai, ételféleségek, az étkezések rendje.
5. Az árucserre módjai, kereskedelem, vásárok.
6. A népi építészet jellemzői (falazat, tetőtartó szerkezetek, tetőformák). A népi építészet táji típusai (házterületek).
7. A szoba berendezése. Tároló, ülő és fekvő bútorok, asztalok típusa. Ácsolt és asztalos technikával készült bútorok. A lakástextiliák fajtái: szőttesek, hímzések.
8. A konyhai cserépedények típusai: főző-, sütő-, tálaló és tároló edények (élelmiszer és folyadék tárolására szolgáló cserépedények fajtái).
9. A női és a férfi hétköznapi viselet darabjai. Alsó és felső vászonruházat. Néhány ismertebb néprajzi táj ünnepi viseletének jellemzői.
10. A néprajzi tájak jellemzői, ismertebb néprajzi csoportok, kiemelkedő személyek. Egy választott nagytáj részletes bemutatása (Alföld, Dunántúl, Felföld, Erdély, Moldva).

Ajánlott irodalom:

- Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Budapest, 1979.
Barabás Jenő – Gilyén Nándor: Magyar népi építészet. Budapest, 1987.
Domanovszky György: A magyar nép díszítőművészete I-II. Budapest, 1981.
Flórián Mária: Magyar népviseletek. Budapest, 1993.
Juhász Antal: Település és közösség. Debrecen, 1993.
K. Csilléry Klára: A magyar nép bútorai. Budapest, 1972.
Magyar Néprajz IV. Életmód. (Főszerk.: Balassa Iván) Budapest, 1997.
Boross Marietta – Karácsony Zoltán – Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra. Budapest, 2004.

B./ Kalendáriumi és életfordulós szokások

1. A karácsonyi ünnepkör jeles napi, ünnepi szokásai.
2. Farsangi szokások, a maszkos alakoskodás, dramatikus játékok néhány jellemző példája.
3. Nagyböjti szokások és játékok.
4. A húsvéti ünnepkör szokásai.
5. Májusfaállítás, pünkösd, pünkösdi szokások. Nyári jeles napok.
6. Őszi jeles napok; a munkaalkalmakhoz kötődő népszokások (szüret, kukoricafosztó, tollfosztó, fonó). Szeptember elsejétől november 25-ig, Katalin napjáig.
7. A születés szokásai, a születés hiedelmei, a gyermek és anya körüli teendők, a bába szerepe, a keresztelő, az anya avatása.
8. A gyermekkor szokásai. Családi kapcsolatok (rokonság), családon belüli feladatok, népi játékok, iskolai élet.
9. Az ifjúkor szokásai (leány- és legényavatás, ismerkedési alkalmak, leányvásár, legényjáró napok, a munkaalkalmakhoz kötődő népszokások jelentősége az ismerkedési, udvarlási szokásokban).
10. A házasságkötés szokásai (leánynéző, háztűznézés, jegyben járás, jegyajándékok, a lakodalom szokásai).

Ajánlott irodalom:

Jeles napok, ünnepi szokások

Tátrai Zsuzsanna – Karácsony-Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Budapest, 1997.

Kerényi György: Magyar énekes népszokások. Budapest, 1982.

Magyar Népzene Tára II. Jeles napok. (Sajtó alá rendezte: Kerényi György) Budapest, 1953.

Az átmeneti rítusok: az emberi élet fordulói

Magyar Néprajz VII. Népszokás, néphit, népi vallásosság. Akadémiai Kiadó, Budapest. 7-101. o.

Bakó Ferenc: Palócföldi lakodalom. Budapest, 1987.

Fügedi Márta: A gyermek a matyó családban. Miskolc, 1988.

Tátrai Zsuzsanna: Leányélet. Budapest, 1994.

Népi játékok

Lázár Katalin: Népi játékok. Budapest, 1997.